

Erkki-Juhani Taipale

Organizacja adwokatury i adwokaci w Finlandii

Palestra 33/4(376), 127-132

1989

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ADWOKATURA ZA GRANICĄ

1.

ERKKI-JUHANI TAIPALE*

ORGANIZACJA ADWOKATURY I ADWOKACI W FINLANDII**

Poczynając od 1959 roku działa w Finlandii, na podstawie przepisów nowej ustawy, adwokatura, chociaż nie ma w naszym kraju przymusu adwokackiego, jak również monopolu w tej dziedzinie. Oznacza to, że każdy może udzielać pomocy prawnej, a więc pisać pisma procesowe, reprezentować stronę przed sądem w sprawach cywilnych albo bronić w sprawach karnych. Osoba taka powinna być pełnoletnia i cieszyć się dobrą opinią, nie może być też skazana za ciężkie przestępstwo. Osoba uczestnicząca w postępowaniu sądowym może sama wybrać sobie pełnomocnika procesowego albo oświadczyć, że będzie działała sama.

Dawniej działali w Finlandii — szczególnie na wsi — nieprofesjonalni doradcy, którzy nie mieli wykształcenia prawniczego. Byli to najczęściej samoucy świadczący społeczeństwu pomoc prawną w sprawach sądowych. Z biegiem lat instytucja ta całkowicie wygasła.

Obecnie oprócz adwokatów udzielają pomocy prawnej prawnicy zatrudnieni w różnych organizacjach, jak związki zawodowe, stowarzyszenia pracodawców, organizacje gospodarcze. Działalność ich jednak sprowadza się do wąskiego zakresu problemów reprezentowanych instytucji, w których są zatrudnieni.

Ponadto pomocy prawnej udziela — w nieznacznym stopniu — grupa samodzielnie działających prawników, którzy nie są adwokatami i nie należą do Fińskiego Związku Adwokatów. Są to najczęściej prawnicy, którzy jeszcze nie zdobyli koniecznego do rozpoczęcia praktyki adwokackiej doświadczenia i dojrzałości zawodowej lub nie zostali przyjęci do Związku Adwokatów. Nie znajduje akceptacji społecznej fakt, że prawnicy nie należący do Związku Adwokatów Fińskich, jak również osoby wykluczone ze związku, jako nieprzydatne, mogą świadczyć pomoc prawną społeczeństwu bez żadnego merytorycznego nadzoru.

Przedstawiona wyżej sytuacja jest oczywiście specyficzna i podobnej nie można znaleźć w innych krajach. Aby jednak zrozumieć tę sytuację, trzeba mieć na uwadze niedawny stan stosunków społeczno-gospodarczych naszego kraju. W Finlandii liczba mieszkańców jest nadal bardzo mała (około 4.900.000). Ludność

* Autor był adwokatem oraz przewodniczącym Związku Adwokatów Fińskich (do końca 1988 r.). Obecnie jest sędzią Sądu Najwyższego w Helsinkach.

mieszkała przeważnie na prowincji, a gęstość zaludnienia była niska. Kraj miał charakter rolniczy, co powodowało, że struktura społeczna była prosta, a stosunki społeczne nie wymagały skomplikowanych przepisów. Ustawy były jasne i zgodnie ze starą tradycją skandynawską obywatele sami uczestniczyli w rozwiązywaniu wielu spraw. Również udział stron w postępowaniu sądowym był dość powszechny, co powodowało, że społeczeństwo znało dobrze obowiązujące przepisy. Jednocześnie mało było wówczas wykształconych ludzi posiadających odbyte studia prawnicze.

Rozwój społeczno-gospodarczy kraju, jaki potem nastąpił a także rozszerzenie wymiany i kontaktów z innymi państwami pociągnięty za sobą zmiany, które spowodowały, że ustawodawca w celu ochrony porządku prawnego uchylał coraz to nowe i bardziej skomplikowane ustawy i inne akty prawne. Stąd też zmiany te spowodowały, że obywatele nie dawali już sobie rady z różnymi problemami bez pomocy specjalistów. Konieczność otrzymania pomocy prawnej od osób posiadających odpowiednie wykształcenie i wykonujących swoje zadania zgodnie z etyką zawodową zaktywizowała problem utworzenia adwokatury, dostosowanej do współczesnych potrzeb. W Finlandii istnieją przepisy o adwokatach datujące się jeszcze z XVII wieku, jednakże adwokatura w pełnym tego słowa znaczeniu powstała i okrzepła znacznie później. Około 100 lat temu usiłowano zorganizować ją w ramach stowarzyszenia prawnego. Znacznie jednak wcześniej działali w Finlandii pełnomocnicy prawni posiadający wykształcenie prawnicze. Liczba ich zwiększyła się w dużych miastach.

Na początku tego stulecia, kiedy Finlandia przeżywała trudny okres swojej państwowości, powstały w większych miastach pierwsze lokalne stowarzyszenia pełnomocników, a po uzyskaniu niepodległości i po konstytucyjnym zagwarantowaniu prawa do wolnego zrzeszania się w 1919 roku powstało zawodowe stowarzyszenie adwokatów obejmujące swym zakresem cały kraj. Miało ono charakter prywatnoprawny i dobrowolny i działało bez statusu prawnego. Działalność tego stowarzyszenia miała jednak istotny wpływ na późniejszy rozwój adwokatury.

Dopiero w 1958 roku weszła w życie Finlandia pierwsza ustawa o adwokaturze. Na podstawie jej przepisów adwokatura otrzymała dla swojej działalności podstawę prawną i organizacyjną. Trudno wprost uwierzyć, że prace nad tą ustawą rozpoczęto już w 1870 roku. Zgromadzone materiały wykorzystano w późniejszych pracach, dostosowując adwokaturę do współczesnych potrzeb. Na podstawie przepisów tej ustawy powstał Związek Adwokatów Fińskich, którego statut zatwierdził Minister Sprawiedliwości.

Ustawa o adwokaturze nie daje im wielkich przywilejów, a jednocześnie zobowiązuje do daleko idącej troski o sprawy zawodowe. Najważniejszą sprawą z punktu widzenia indywidualnego adwokata jest to, że ustawa gwarantuje adwokatom wyłączność używania zawodowego tytułu *asianajaja* i odpowiednio w języku

szwedzkim *advokat*.** Ustawodawca dał wyraz temu, że dając danej osobie tytuł adwokata wskazuje się społeczeństwu na pozycję tegoż adwokata, a także na to, że osoba ta, używająca tego tytułu, spełnia związane z wykonywanym zawodem określone przepisami warunki. Tylko bowiem członek Fińskiego Związku Adwokatów może używać tytułu *asianajaja* (advokat), a kancelarię swoją nazwać biurem adwokackim *asianajajantoimisto* (po szwedzku — *advokat byra*).

Członkami Związku Adwokatów Fińskich mogą być w zasadzie tylko adwokaci. Najwyższą władzę w sprawach związku sprawuje Zebranie Związku, które zbiera się co dwa lata. Obecni na zebraniu wybierają ze swego grona przewodniczącego, wiceprzewodniczącego oraz 13 członków zarządu. W zarządzie muszą być reprezentowane obie grupy językowe (fińska i szwedzka),*** a także z 12 oddziałów lokalnych. W ten sposób wybrany zarząd reprezentuje Związek Adwokatów Fińskich i kieruje jego działalnością.

O przyjęciu do omawianego Związku Adwokatów decyduje zarząd na podstawie opinii tego oddziału Związku, na terenie którego kandydat będzie wykonywał praktykę adwokacką. Na członka musi być przyjęta każda osoba, która spełnia warunki postawione członkom Związku Adwokatów Fińskich. Negatywna decyzja wymaga uzasadnienia. Przysługuje od niej odwołanie do Sądu Dworskiego (Apelacyjnego) w Helsinkach, który jest sądem powszechnym II instancji.

Advokat jest w swej pracy samodzielny i niezależny, dlatego też nie może nim być urzędnik, sędzia lub osoba pozostająca w stosunku pracy z innym pracodawcą. Starający się o przyjęcie do adwokatury powinien charakteryzować się następującymi osobistymi cechami: musi być znany ze swej rzetelności, a także godzien wykonywania zawodu adwokata. Powinien mieć ukończone co najmniej 25 lat, fińskie obywatelstwo, ukończone wyższe studia prawnicze i posiadać prawo wykonywania zawodu sędziego w Finlandii. Konieczne jest również, aby adept legitymował się stosownym doświadczeniem zawodowym i życiowym, a także powinien przepracować co najmniej 4 lata na stanowiskach wymagających wykształcenia prawniczego, w tym przynajmniej 2 lata w biurze adwokackim lub w odpowiedniej innej instytucji. Prócz tego, poczynając od 1985 roku, osoba starająca się o przyjęcie do adwokatury musi zdać egzamin adwokacki organizowany przez Związek a dotyczący praktycznych problemów związanych z wykonywaniem tego zawodu, nie wyłączając etyki zawodowej.

** Artykuł został zamówiony u autora w czasie jego wizyty w Polsce i nie był nigdzie publikowany.

*** Zgodnie z art. 14 konstytucji, Finlandii z 17 lipca 1919 r. zarówno język fiński jak i język szwedzki są językami narodowymi Republiki. Ustawa zasadnicza gwarantuje prawo posługiwania się swoim językiem ojczystym fińskim lub szwedzkim wobec sądów i władz administracyjnych, a także prawo żądania, by dokumenty były sporządzone w jednym z obu tych języków.

Na mocy przepisów ustawy o adwokatach Związek Adwokatów Fińskich ma następujące obowiązki:

- 1) dbać o poczucie odpowiedzialności i podwyższać poziom przygotowania zawodowego, a także dążyć do tego, by adwokaci w Finlandii udzielali pomocy prawnej na wysokim poziomie oraz budzili głęboki szacunek i zaufanie do adwokatury;
- 2) rozwijać i umacniać poczucie zawodowej przynależności oraz bronić wspólnych interesów zawodowych;
- 3) nadzorować działalność adwokatów i dbać, by występując przed sądami oraz zastępując strony przed organami administracji państwowej i innymi instytucjami wypełniali swoje obowiązki prawidłowo i przestrzegali dobrych obyczajów zawodu adwokackiego.

Ważną dziedziną działalności Związku Adwokatów jest nadzór nad adwokaturą. Zgodnie bowiem z ustawą o adwokatach do obowiązków Związku należy kontrola nad tym, by adwokaci występujący przed sądami i zastępując strony przed organami administracji państwowej lub innymi instytucjami wypełniali swoje obowiązki prawidłowo. W zakresie tej działalności zarząd Związku ma bardzo szerokie uprawnienia. Adwokat jest zobowiązany do udzielenia wszelkich informacji potrzebnych Związkowi do sprawowania czynności nadzorczych.

Rozpoznawanie spraw dyscyplinarnych należy do kompetencji komisji dyscyplinarnej, w skład której wchodzi przewodniczący lub wiceprzewodniczący Związku, a także sześciu członków zarządu. Rozpoznając sprawy dyscyplinarne, członkowie tej komisji korzystają z ochrony prawnej tak jak sędziowie; są oni niezawisli i niezależni. W razie stwierdzenia, że adwokat postąpił umyślnie w sposób sprzeczny z prawem albo w inny sposób postąpił nieuczciwie, musi on być usunięty ze Związku. Upomnienia lub ostrzeżenia udziela się wówczas, gdy komisja stwierdzi, że adwokat zaniedbał swoje obowiązki albo postąpił sprzecznie z etyką zawodu adwokackiego. Ostrzeżenie może być podane do publicznej wiadomości. Wszystkie orzeczenia dyscyplinarne przesyłane są do wiadomości Kanclerzowi Sprawiedliwości, który może wnieść od nich odwołanie do Sądu Dworskiego (Apelacyjnego) w Helsinkach. Natomiast adwokat może zaskarżyć orzeczenie tylko wówczas, gdy usunięto go ze Związku Adwokatów Fińskich lub skazano na podanie orzeczenia do publicznej wiadomości. Spraw dyscyplinarnych wpływa około 100 rocznie. Trafiają one na wokandę na skutek doniesienia sądu, organów administracji państwowej albo na skutek skargi klienta lub przeciwnika procesowego, a także z własnej inicjatywy Związku Adwokatów Fińskich. W blisko 65% sprawy te kończą się stwierdzeniem, że nie ma podstaw do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego. W sprawach, w których wszczęto postępowanie dyscyplinarne, najczęściej zapada orzeczenie skazujące na upomnienie, około 10 spraw w ciągu roku kończy się ostrzeżeniem i tylko przeciętnie w 1 sprawie rocznie zapada orzeczenie skazujące na wydalenie ze Związku.

Do zadań Związku należy również dążenie do konsolidacji adwokatów, a także podnoszenie ich zawodowego poziomu. Zadania te realizuje Związek przez coroczne organizowanie na początku stycznia „Dni adwokata”, w których członkowie Związku biorą bardzo aktywny udział. Podczas tych dni rozpoznawane są różne sprawy związane z wykonywaniem zawodu adwokata, a także problemy natury ustawodawczej. Związek Adwokatów Fińskich wydaje również periodyk pt. „Defensor Legis”, którego wysoki poziom jest szeroko znany nawet poza granicami Związku.

Działalność Związku w tym zakresie ułatwia częściowo fakt, że do jego obowiązków nie należy doszkalanie adwokatów. Obowiązek ten spoczywa na organizacji grupującej wszystkie organizacje prawnicze w Finlandii i będącej jak gdyby generalną „czapką” Związku Prawników Fińskich. Członkiem tego Związku jest również Związek Adwokatów Fińskich. Związek Prawników Fińskich kieruje centrum szkolenia. W centrum tym działa również adwokat nadzorujący doksztalcenie adwokatów. Związek Prawników Fińskich i prowadzone przez niego centrum szkolenia dbają o stosowne publikacje naukowo-prawne i organizują doksztalcenie wszystkich prawników.

Związek Adwokatów Fińskich jest organizacją małą: widać to na podstawie danych o liczbie członków i zasobów finansowych Związku. Dlatego też nie zawsze może on być pełnoprawnym partnerem we wszystkich poczynaniach społecznych. Jednakże nawet te niewielkie możliwości Związek Adwokatów stara się tak wykorzystać, by działalność w tym zakresie była jak najbardziej skuteczna.

Zgodnie z tradycją i obecnymi warunkami adwokatura fińska utrzymuje ścisłą więź z adwokaturami państw skandynawskich. Przedstawiciele organizacji adwokackich tych państw spotykają się co roku na zebraniu zarządów poszczególnych organizacji adwokackich, jak również na zebraniu sekretarzy generalnych tych organizacji. Oprócz tego fińscy adwokaci uczestniczą aktywnie w pracach IBA, UIA i międzynarodowej organizacji młodych adwokatów Aija. Poza tym przedstawiciele zarządu uczestniczą także corocznie w uroczystościach organizowanych w Paryżu i Wiedniu.

Po wejściu w życie ustawy o adwokatach nastąpiły zmiany w składzie członków Związku, zwiększyła się liczba członków oraz zmniejszyła się także przeciętna wieku. W 1960 roku w Finlandii było trochę więcej niż 300 adwokatów, ale obecnie liczba ta zwiększyła się do 900. Wzrosła również liczba kobiet wykonujących ten zawód (do 130).

W Finlandii zawód ten wykonują adwokaci, prowadząc indywidualne kancelarie lub wspólnie z innymi adwokatami. Najczęściej jednak pracują w zespołach w formie spółek; udziałowcami w nich jest blisko 2/3 adwokatów. W największej spółce, która specjalizuje się w umowach i prawie gospodarczym, pracuje 17 adwokatów, spośród których tylko 12 jest udziałowcami.

Szczególną grupę wśród adwokatów-członków Związku stanowią tak zwani pomocnicy prawni. Są nimi pracownicy gmin zatrudnieni w gminnych biurach pomocy prawnej. Do ich głównych zadań należy udzielanie ubogim bezpłatnej pomocy prawnej. Chociaż pomocnicy prawni są urzędnikami, działają samodzielnie i są niezawisli tak jak adwokaci.

Przeprowadzone przed kilku laty badania wykazały, że połowa pracy adwokata poświęcona jest na pracę poza sądem, a polega ona przede wszystkim na poradnictwie prawnym, przygotowywaniu umów oraz na ugodowym rozwiązywaniu konfliktów prawnych.

Ogólnie biorąc, można stwierdzić, że zawód adwokata jest w Finlandii uznawany za atrakcyjny i wielu młodych prawników marzy o wykonywaniu tego zawodu.

Na wstępie stwierdziłem, że ustawa o adwokatach w 1959 roku nie gwarantuje adwokatom żadnych korzyści poza prawem używania tytułu adwokata. Mimo to znaczenia tej ustawy nie można lekceważyć. Stworzyła ona podstawy do tego, by w stosunkowo krótkim czasie powstała zawodowo sprawna, na wysokim poziomie etycznym i znacząca na międzynarodowej arenie adwokatura. Członkowie jej są odpowiednio przygotowani do udzielania potrzebnej pomocy prawnej i poradnictwa prawnego. Adwokatura w Finlandii cieszy się zaufaniem obywateli, sądownictwa i władz.

Tłumaczyła z języka fińskiego

Alicja Kowalska

2.

ROBERT JOHNSON

O LEPSZY START DLA ADWOKATURY

Robert Johnson, QO (Doradca Królowej — tytuł nadawany wybitnym adwokatom, przyp. *M.S.*), prezes Adwokatury, poddaje w niniejszym artykule* swojej ocenie reformy proponowane dla poprawy sytuacji przyszłych adwokatów.

W zeszłym tygodniu Lord Denning w swojej wypowiedzi wyjaśnił, dlaczego silna, niezależna adwokatura ma podstawowe zna-

* Artykuł ten pod tytułem: Making a better start for the Bar został opublikowany w londyńskim „The Times” z dnia 31.V.1988 r.